

PAPEŽ BENEDIKT XVI.
Sv. Janez Pavel II.

*Ob 100. rojstnem dnevu svetega papeža Janeza Pavla II.
(18. maj 2020)*

18. maja je minilo sto let, ko je bil v majhnem poljskem mestu Wadowice rojen papež Janez Pavel II.

Poljska, ki so si jo več kakor sto let med seboj delile tri okoliške velesile Prusija, Rusija in Avstrija, je ob koncu prve svetovne vojne spet dosegla svojo neodvisnost. To je bil razcvet, poln upanja, a tudi bridkosti, ker je pritisk obeh velesil Nemčije in Rusije še naprej tlačil novoorganizirano državo. V tem položaju stiske, a predvsem upanja je odraščal mladi Karol Wojtyła. Zelo zgodaj je izgubil mater, brata in končno tudi očeta, od katerega se je naučil globoke in prisrčno tople pobožnosti. Mladi Karol se je ogreval predvsem za leposlovje in gledališče. Po zrelostnem izpitu je sprva začel študirati ta predmeta.

»Da bi se izognil deportaciji na prisilno delo v Nemčiji, sem jeseni 1940 začel delati v kamnolomu, povezanem s kemično tovarno Solvay.«¹

»V jeseni leta 1942 sem se dokončno odločil, da vstopim v semenišče, ki je delovalo tajno in ga je uredil nadškof Sapieha v Krakovu, blizu svoje rezidence. Kot tovarniški delavec sem začel študirati teologijo iz starih učbenikov, tako da sem mogel biti posvečen v duhovnika že 1. novembra 1946.«²

Papst Benedikt XVI., Zum 100. Geburtstag des heiligen Papstes Johannes Paul II. (18. Mai 2020). S papeževim osebnim posvetilom in dovoljenjem (6. VI. 2020) prevedel Anton Štrukelj.

Teologije seveda ni študiral samo iz knjig, ampak tudi iz dejanskega položaja, ki je bremenil njega in njegovo deželo. To je nekako značilno za vse njegovo življenje in delo. Študiral je knjige, a doživljal in prestajal vprašanja, ki so za natisnjenim znanjem. Zanj kot mladega škofa – od leta 1958 je bil pomožni škof, od 1964 krakovski nadškof – je drugi vatikanski koncil postal šola za vse njegovo življenje in delovanje. Velika vprašanja, ki so se zastavljala predvsem v povezavi s tako imenovanim 13. osnutkom – poznejšo konstitucijo *Gaudium et Spes* – so bila njegova osebna vprašanja. Na koncilu izdelani odgovori so mu kazali pot za njegovo škofovsko in pozneje papeško delovanje.

Ko je bil kardinal Wojtyła 16. oktobra 1978 izvoljen za naslednika svetega Petra, je bila Cerkev v dramatičnem položaju. Koncilski posvetovanja so v javnosti prikazovali kot spor o veri sami; zdelo se je, da je bila tej vzeta narava zanesljive in nedotakljive gotovosti. Neki bavarski župnik je na primer komentiral položaj z besedami: »Na koncu smo ujeli napačno vero.« Ta občutek, da ni več ničesar gotovega, da je vse dvomljivo, se je poglobljal z načinom, kako je potekala liturgična prenova. Na koncu se je zdelo, da je tudi v liturgiji vse dovoljeno. Pavel VI. je krepko in odločno pripeljal koncil do konca; toda po koncilu je čutil, da je izpostavljen vedno bolj perečim vprašanjem, v katerih je naposled Cerkev sama stala pod vprašajem. Sociologi so Cerkev v tistem času primerjali s položajem Sovjetske zveze pod Gorbačovom, ko je v poskusu nujnih reform celotna mogočna zgradba sovjetske države razpadla.

Tako je novega papeža v resnici čakala naloga, ki jo je človeško komaj mogoče obvladati. A Janez Pavel II. je že od prvega trenutka prebujal novo navdušenje za Kristusa in njegovo Cerkev. Na začetku njegovega papeževanja najprej zadoni pridiga z vzklikom: »Ne bojte se! Odprite, na široko odprite vrata Kristusu!« Ta tonovski način je naposled določal celotno njegovo papeževanje. Papež je postal osvobajajoč prenovitelj Cerkve. Osnova za to je bila, da je novi papež prišel iz dežele, kjer so pozitivno sprejeli koncil: odločilen ni bil dvom o vsem, ampak predvsem veselo pričakovanje.

Papež je na 104 pastoralnih potovanjih prepotoval svet in povsod oznanjal evangelij kot veselje. Tako je očitno izpolnil svojo dolžnost, da se zavzema za dobro, za Kristusa.

V 14 okrožnicah je na novo in obsežno predložil vero Cerkve ter njeno človeško navodilo. Neizogibno je bilo, da je s tem sprožil nasprotovanje v Cerkvah zahoda, ki jih je napolnjeval dvom.

Danes se mi zdi pomembno opozoriti predvsem na dejansko središče, iz katerega naj beremo sporočilo različnih besedil. To središče nam je vsem izrecno prišlo pred oči ob uri njegove smrti. Papež Janez Pavel II. je umrl v prvih urah praznika Božjega usmiljenja, ki ga je na novo uvedel. Dovolite mi, da najprej dodam majhno osebno pripombo, ki razodeva nekaj pomembnega o papeževem bistvu in delovanju. Papeža Janeza Pavla II. se je že od začetka globoko dotaknilo oznanilo krakovske redovnice Favstine Kowalske, ki je poudarjala Božje usmiljenje kot bistveno središče krščanske vere sploh in je želela poseben praznik. Papež je po vseh posvetovanjih za praznik določil belo nedeljo. Pred dokončno odločitvijo pa je za presojo o primernosti tega datuma zaprosil kongregacijo za verski nauk. Rekli smo »ne«, ker smo menili, da naj tako velikega, starodavnega in vsebinsko bogatega datuma bele nedelje ne preobremenjujemo z novimi idejami. Svetemu očetu gotovo ni bilo lahko sprejeti naše zavrnitve. A v vsej ponižnosti je to storil in tudi drugikrat sprejel našo zavrnitev. Končno je izdelal predlog, ki je beli nedelji pustil njen zgodovinski lik, a vključuje Božje usmiljenje v njeno prvotno sporočilo. Vedno znova so bili podobni primeri, ko me je prevzela ponižnost velikega papeža; odpovedal se je ljubim zamislim, ker niso našle privolitve uradnih organov, ki jih je po klasičnih ureditvah treba povprašati o tem.

Ko je Janez Pavel II. napravil zadnje vdihljaje na tem svetu, je po molitvi prvih večernic ravno nastopil praznik Božjega usmiljenja. Osvetlil je uro njegove smrti: svetloba Božje milosrčnosti je torej tolažilno oznanilo ob njegovem umiranju. V svoji zadnji knjigi *Spomin in istovetnost*, ki je bila objavljena tako rekoč na predvečer njegove smrti, je papež še enkrat na kratko predstavil oznanilo o Božjem usmiljenju. Opozarja, da je sestra Favstina umrla še pred grozotami druge svetovne vojne, a je že podarila Gospodov odgovor na to neznosnost. Bilo je, kakor da bi Kristus hotel spregovoriti po Favstini: »Zlo ne bo dokončno zmagalo. Velikonočna skrivnost

potrjuje, da bo dobro konec koncev zmagalo, da bo življenje slavilo zmago nad smrtjo in ljubezen nad sovraštvom«. ³

Papežu si je vse življenje prizadeval, da bi si objektivno središče krščanske vere, nauk o odrešenju, tudi osebno prisvojili in drugim prikazali, da si ga morejo pridobiti. Božje usmiljenje je po vstalem Kristusu namenjeno vsakemu posamezniku. Čeprav nam je to središče krščanskega bivanja podarjeno samo v veri, je vendar hkrati pomembno tudi filozofsko. Če Božje usmiljenje namreč ni dejstvo, potem se moramo sprijazniti s svetom, v katerem ni mogoče prepoznati nasprotne moči dobrega proti zlu. Končno je onkraj tega objektivno zgodovinskega pomena tudi za vsakega posameznika nujno treba vedeti, da je Božje usmiljenje na koncu močnejše kakor naša slabost. Na tej točki je sicer mogoče najti tudi notranjo edinost oznanila Janeza Pavla II. in temeljnih uvidov papeža Frančiška: Janez Pavel II. ni moralni rigorist, kakor ga delno prikazujejo. S središčnostjo Božjega usmiljenja nam daje možnost, da sprejmemo moralno zahtevo človeku, tudi če je nikoli ne moremo docela izpolniti. Naše moralno prizadevanje se dogaja v luči Božjega usmiljenja, ki se kaže kot zdravilna moč za našo slabost.

Ko je Janez Pavel II. umrl, so trg sv. Petra napolnili ljudje, zlasti mladi ljudje, ki so hoteli še zadnjič srečati svojega papeža. Nepozaben mi ostaja trenutek, ko je nadškof Sandri oznanil, da je papež umrl. Nepozaben ostaja predvsem trenutek, ko je naznanil to sporočilo veliki zvon bazilike svetega Petra. Na dan pogreba je bilo videti veliko napisov *Santo subito!* Ta klic je od vseh strani prihajal s srečanja z Janezom Pavlom II. V raznih intelektualnih krogih (ne na Trgu sv. Petra) so razpravljali o misli, da bi Janezu Pavlu II. dodali vzdevek »Vélikí«.

Beseda »sveti« kaže na območje Boga, beseda »velik« na človeško razsežnost. Svetost je po merilih Cerkve razpoznavna iz dveh meril: junaške kreposti in čudeža. Obe sta med seboj tesno povezani. Kajti beseda »junaška krepost« ne pomeni nekakšnega olimpijskega dosežka, ampak da v nekem človeku in po njem postane vidno nekaj, kar ne prihaja iz lastne moči, ampak tisto, po čemer spoznamo Božje delovanje v človeku in po njem. Ne gre za

moralno tekmovanje, ampak za odpoved lastni veličini. Gre za to, da človek pusti Bogu, da deluje v njem. Tako po njem postajata vidna Božje delovanje in moč.

Isto velja za merilo čudeža: tudi tu ne gre za to, da se zgodi nekaj senzacionalnega, ampak da zdravilna Božja moč postane vidna na način, ki presega zgolj človeške možnosti. Svetnik je človek, odprt za Boga, od Boga prežet človek. Svet je tisti, ki vodi proč od sebe ter nam daje videti in spoznati Boga. Smisel obeh postopkov za blaženega in svetnika je, da to, kolikor je mogoče, pravno preverijo. Oba postopka sta bila za Janeza Pavla II. izpeljana strogo po veljavnih pravilih. Tako zdaj stoji pred nami kot oče, ki nam razkriva Božjo milosrčnost in dobroto.

Težje pa je pravilno opredeliti pojem »velik«. V teku skoraj dvatisočletne zgodovine papeštva se je samo za dva papeža uveljavil naziv »véliki«, za Leona (440–461) in za Gregorja I. (590–604). Beseda »velik« ima pri obeh politični zven, a tako, da je skozi politični uspeh vidno nekaj od skrivnosti Boga samega. Leon Véliki je mogel v pogovoru pregovoriti hunskega vladarja Atilo, da je prizanesel Rimu, mestu apostolskih prvakov Petra in Pavla. Brez orožja, brez vojaške ali politične moči je mogel z močjo svojega prepričanja za svojo vero oteti Rim pred strah zbujajočim tiranom. V spopadu duha in sile se je duh pokazal za močnejšega.

Gregor I. sicer ni imel takega spektakularnega uspeha, a vendar je mogel vedno znova ubraniti Rim pred Langobardi – tudi tukaj je postavil duha pred silo in izbojeval zmago duha.

Če zgodbo obeh primerjamo z zgodbo Janeza Pavla II., je podobnost očitna. Tudi Janez Pavel II. ni imel nikakršne vojaške ali politične moči. Pri posvetovanju o prihodnjem liku Evrope in Nemčije februarja 1945 so pripomnili, da je treba upoštevati tudi papežev odziv. Tedaj je Stalin vprašal: »Koliko divizij ima papež?« Seveda ni imel nobenih divizij. Toda moč vere se je izkazala kot sila, ki je končno leta 1989 dvignila s tečajev sovjetski sistem oblasti in omogočila nov začetek. Nesporno je, da je bila papeževa vera bistvena prвина v prelomu oblasti. In tako je tudi tukaj vidna tista veličina, ki se je pojavila pri Leonu I. in pri Gregorju I.

Pustimo odprto, ali se bo vzdevek »Vélíki« uveljavil ali ne. Pravilno je, da sta se nam vsem v Janezu Pavlu II. razkrili Božja moč in dobrotá. V uri, ko mora Cerkev znova trpeti pod stisko zla, nam je papež znamenje upanja in zaupanja.

Dragi sveti Janez Pavel II., prosi za nas!

Benedictus PP XVI

Opombe

¹ Prim. Papež Janez Pavel II., *Dar in skrivnost. 50 let mojega duhovništva*, Salve, Ljubljana 1997, 15.

² Isti, n. d., 21 in 23.

³ Janez Pavel II., *Spomin in istovetnost. Pogovori na prelomu tisočletij*, Mohorjeva družba, Celje, Celovec, Gorica 2005, 63.